

Gemeente van Christus,

De evangelist Lucas vertelt ons vanochtend zijn derde en laatste verschijningsverhaal van Jezus. Het sluit naadloos aan op het tweede, dat vorige week op het rooster stond: dat van de Emmaüsgangers. Zij zijn dan ook die “twee leerlingen die vertellen wat er onderweg allemaal gebeurd was en hoe Jezus zich aan hen kenbaar gemaakt had in het breken van het brood.”(35)

Het is goed om dat laatste nog eens te benadrukken: volgens het verhaal had Jezus zich bij die Emmaüsgangers gevoegd, was met hen in gesprek geraakt en had hen de Schriften uitgelegd.

Maar ze herkennen hem pas, als hij het brood met hen breekt.

In dat gebaar (!) is hij als het ware ineens zelf pas aanwezig in hun midden.

En nu, opnieuw, net als eerder op diezelfde dag, “terwijl ze aan het vertellen zijn”, in dit geval aan de andere leerlingen in Jeruzalem, “verschijnt de opgestane Heer in hun midden.”

Er zijn nogal wat overeenkomsten aan te wijzen tussen het Emmaüsverhaal en de lezing van vanochtend: de verbijstering en de grote moeite die de leerlingen hebben met het **herkennen van de Opgestane Heer**. Het lichte verwijt van Jezus over hun onbegrip en ongeloof. Het uitleggen van de Schriften met het oog op de vervulling ervan in Jezus zelf. Het delen van voedsel, daar brood, hier vis en een stuk van een honingraat.

En tot slot: het dóórbreken van inzicht bij de leerlingen, als gevolg van dit alles.

Maar Lucas vertelt ons natuurlijk niet twee keer hetzelfde. Hij heeft met dit derde verschijningsverhaal een heel specifieke bedoeling.

Wat als eerste natuurlijk opvalt, is de grote nadruk die Lucas lijkt te leggen op de lichamelijke van Jezus' verschijning: “Kijk naar mijn handen en voeten, ik ben het zelf! Raak me aan en kijk goed, **want een geest heeft geen vlees en beenderen zoals ik dat heb.**” (39)

En als een overtuigend bewijs eet Jezus dan een stuk geroosterde vis. En een stuk van een honingraat, volgens o.a. de Herziene Statenvertaling. Vandaar dat Muus Jacobse dat in lied 644 een plekje heeft gegeven. Maar overtuigend bewijs waarván eigenlijk??

“Van de lichamelijke opstanding natuurlijk!”, zullen sommige medegelovigen direct roepen.

Maar die lichamelijke opstanding roept mogelijk meer vragen op dat het beantwoordt. Met welk lichaam zouden wij dan opstaan, bijvoorbeeld. Nemen we het verhaal van Lucas letterlijk, dan draagt Jezus de wonden van zijn marteldood met zich mee in zijn opstandingslichaam. Geldt dat dan ook voor al die andere doodgemartelde mensen? Geldt dat voor die zes miljoen die zijn omgekomen in de verschrikkingen van Auschwitz en elders? De talloos veel miljoenen die zijn verminkt en gevallen op de slagvelden. Voor al wie ernstig gehandicapt door het leven zijn gegaan? Of totaal uitgeeterd door een ongeneeslijke ziekte overlijden. En ga zo maar door.

Ik geloof eerlijk gezegd niet dat het Lucas' bedoeling was om dit soort vragen, geharrewar en soms zelfs heftige meningsverschillen tussen gelovigen over de vraag of de opstandig nu lichamelijk was of niet, op te roepen.

Maar wat wil deze evangelist ons dán duidelijk maken met zijn nadruk op “vlees en beenderen” van de Opgestane Heer?

Ik vermoed het volgende: in de dagen van Lucas en de eeuwen daarvoor had men uiteraard ook bepaalde voorstellingen, beelden bij “leven na de dood.” In het O.T. vind je er een voorbeeld van in de Samuëlverhalen: koning Saul die bij de heks van Endor op bezoek gaat om door haar de geest van

Samuël op te laten roepen. Een schim uit de onderwereld verschijnt, kwaad omdat hij opgeroepen wordt. En verdwijnt vervolgens weer in het niets.

Soortgelijke voorstellingen leefden ook in het oude Griekenland (Hades – schimmenrijk) en Egypte, bijvoorbeeld.

Het Joodse geloof kende de Sheol – de onderwereld waar de overledenen als een soort schaduwen voortleefden.

Maar dat soort voorstellingen zijn hier niet aan de orde. Hier gaat het om iets volstrekt ánders, lijkt Lucas te willen zeggen. Niet voor niets merkt hij op dat “de leerlingen meenden een geestverschijning te zien.” Maar daar gaat het hier dus niet om. De Opgestane Heer is geen geestverschijning die even opkomt en vervolgens weer verdwijnt in het niets.

Hij is ook geen inbeelding of hallucinatie van de leerlingen. Maar het is evenmin “een dood lichaam dat weer levend is geworden”, al lijkt Lucas daar wel op te zinspelen, met zijn nadruk op “vlees en beenderen”. En dat eten van een geroosterd visje.

Maar dat komt doordat Lucas geen andere middelen, geen andere beelden heeft om duidelijk te maken dat de Opgestane Heer wérkelijkheid is. Dat het realiteit is! Dáár is het Lucas om te doen. Hóe het dan realiteit is, daar komen we zo dadelijk nog op terug.

Het is goed om te beseffen dat dit de enige plaats in de Heilige Schrift is, waar sprake is van “vlees en beenderen” van de opgestane Heer. Opvallend genoeg zegt Paulus in 1 Corinthe 15 precies het tegenovergestelde. We hebben dat gedeelte (in Grou) op Paasmorgen gelezen, u kunt zich dat wellicht herinneren, met dat beeld van de graankorrel die in de aarde valt, sterft en opstaat als een korenaar. In dit gedeelte zegt Paulus, als het gaat over de vraag met welk “lichaam” de doden zullen opstaan: “Wat ik bedoel, broeders en zusters, is dit: wat uit vlees en bloed bestaat kan geen deel hebben aan het koninkrijk van God. Het vergankelijke krijgt geen deel aan de onvergankelijkheid.” (!) En ook dit is Heilige Schrift.

Ingewikkeld he?! Ze lijken elkaar faliekant tegen te spreken, als het gaat om het ondoorgrondelijke geheim van de Opstanding, of Opwekking uit de dood.

Maar dat komt nu juist door die ondoorgrondelijkheid. Waardoor zowel Lucas als Paulus zich geroepen voelen om er dan toch, ieder op zijn eigen manier, met behulp van beelden iets van aan ons over te brengen.

Maar die beelden schieten allemaal tekort. En daarom moet je ze al helemaal niet letterlijk nemen!

Als we hier de kluts wat door kwijtraken, bevinden we ons in goed gezelschap: in alle drie de verschijningsverhalen is er, zowel bij de vrouwen bij het graf als bij de leerlingen sprake van verbijstering, angst zelfs. En ongeloof. Van vervreemding...en daarna toch ook van herkenning. “Ik ben het”, zegt Jezus. Maar vlak daarvoor was hij het toch ook in ieder geval weer niet zoals vóór zijn sterven: want ze herkenden hem niet. Als de Emmaüsgangers hem herkennen in het breken van het brood, is hij ineens verdwenen. En als ze over hem vertellen, staat ie zomaar ineens in hun midden.

Dat laat zien, in mijn beleving in ieder geval, dat Jezus, als de Opgestane Heer, zich niet laat vastleggen.

Niet in vaste vormen. Niet in vastgelegde leeruitspraken. Niet in de leer van een kerk. De leer van jouw kerk. Als hij verschijnt, is het spontaan. Onverwacht. En is het maar de vraag of jij hem herkent.

Het deed me denken aan dat mooie opzegversje van Hanna Lam, dat ze schreef voor de Laatste zondag van het kerkelijk jaar: De mensen van voorbij.

Daarin zegt ze onder andere over mensen die gestorven zijn: soms vlinderen ze binnen / in woorden en in zinnen.....de mensen van voorbij / zij blijven met ons leven / de mensen van voorbij / ze zijn met ons verweven / in liefde / in verhalen / die wij zo graag herhalen /in bloemengeuren, in een lied / dat opklinkt uit verdriet.

Dat is niet alleen heel mooi onder woorden gebracht, maar ook herkenbaar, denk ik: dat je de ervaring hebt dat iemand die jou dierbaar was, soms ineens voor je gevoel weer aanwezig is. Ik ruik sigarenrook en ineens is mijn vader er weer. Ook al is hij 45 jaar geleden overleden. Ik zie mijn nicht lachen en herken in haar overduidelijk de trekken van mijn overleden zus. Ik pak een boek over Taoïsme uit de kast, zie de opdracht die een zwager die me zeer dierbaar was voorin heeft geschreven. En zit weer midden in de gesprekken die ik er met hem over had.

Ze zijn ineens weer aanwezig: onze dierbare overledenen. Maar anders. Op een nieuwe manier aanwezig. Voortlevend in de herinneringen die we aan hen hebben. Maar aanwezig ook in de wijze waarop ze voor ons van betekenis zijn geweest. De inspiratie die er van hen is uitgegaan. De liefde waaraan ze gestalte hebben gegeven. Daardoor zijn ze aanwezig in de keuzen die we maken. Van invloed op de manier waarop we ons leven leiden. Leven ze in ons voort. Soms overduidelijk, soms heel subtiel, maar toch....

Ik heb hem wel eens eerder aangehaald, de Amerikaanse dichter Christian Wiman. Hij schreef een indrukwekkend boek: Mijn heldere afgrond. Dat is zijn beeld voor God. Wiman groeide op in een gelovig milieu maar zei de kerk al jong vaarwel. Op latere leeftijd, hij is dan misschien ergens rond de 35?, wordt hij getroffen door een zeldzame en zeer pijnlijke vorm van kanker. In het boek dat hij daarover schreef, bouwt hij op een inspirerende en zeer originele manier zijn geloof van de grond af aan weer op. In een van de slothoofdstukken gaat het over de opstanding. Ik citeer drie korte stukjes:

“Soms lijkt het erop dat ik alle christelijke opvattingen daadwerkelijk kan opschorten, in een versmelting van geloof en scepsis die letterlijke en figuurlijke waarheden insluit en overstijgt – Als ik maar vasthoud aan één onverwoestbaar feit (feit?!): de verrijzenis van Christus. (182)

En even verder: “...een christen zijn betekent geloven in de verrezen Christus, hoewel ik steeds meer mijn belangstelling aan het verliezen ben voor de historische argumenten hieromtrent: is er werkelijk een man genaamd Jezus verrezen uit de doden, drie dagen na zijn kruisiging tweeduizend jaar geleden? De argumenten overtuigen aan beide zijden, maar dit hele gedoe van geloof voor de rechter dagen, deze onophoudelijke behoefte aan een intellectueel resultaat, komt mij onwaarachtig voor. Het lijkt me een gebrek aan visie, een nederlaag, om de vraag (naar een lichamelijke opstanding, RN) zelfs maar te stellen, laat staan om je erin te verstrikken. (183).

En dan het stukje waar het me vooral om gaat: “....het leven van Christus is niet simpelweg een model van hoe te leven, **maar de levende werkelijkheid van mijn eigen bestaan. Christus is niet levend, nu, omdat hij tweeduizend jaar geleden uit de dood verrees. Hij verrees uit de dood, tweeduizend jaar geleden, omdat hij nu, op dit moment, leeft.**” (184)

En hiermee raakt Wiman aan een paar van de eigenlijke Godswonderen van Pasen: Op Goede Vrijdag was Jezus nagenoeg alleen over gebleven. Enkele vrouwen zijn er bij, daar op Golgotha. En de leerling die hem lief was. Mogelijk ook Jozef van Arimathea. Dat was alles wat er was overgebleven van die grote mensenmenigten die hem lange tijd op de voet hadden gevolgd. Het is toch een Godswonder dat ná zijn dood, de boodschap van Jezus in zoveel mensen wereldwijd is gaan voortleven? De boodschap van Licht sterker dan duisternis, liefde van God sterker dan de macht van het kwaad, sterker dan de dood.

Een Godswonder dat Jezus voortleeft in de harten, de geest of ziel of hoe u het ook maar noemen wilt, van zoveel mensen 2000 jaar later. Dat het hen troost, in moeilijke, verdrietige tijden.

De angst verjaagt. Inspireert tot daden van gerechtigheid en barmhartigheid.
Een Godswonder dat Jezus voortleeft in het leven van mensen die hem proberen, zo en zo kwaad als dat kan, na te volgen.

En overal waar dat gebeurt, daar is de Opgestane Heer zelf aanwezig. Daar krijgt hij “vles en beenderen”. Daar ontstaat wat we in de kerk dan noemen: Het lichaam van Christus.
Daar is Hij zelf in ons en in ons midden aanwezig, amen.